

Simone Signoret

(1921-1985)

Aita ONAINDIA 'k

Zinema artista bikain. Egiaz Simone Kaminker zalarik be, Signoret lez ezagunagoa zan. Wiesbaden (Alemania)'n jaio zan 1921'ko epaillaren 25'an, naiz-ta gero, 1942'tik frantses zineman nabarmendu ta ospe aundiko egiña izan. Drama artea ikasi eban gartzetik eta onen ondoren, 1946'an egi-egiazko jasoan izan euskun M. Bistène'ren "Macadam" filmarekin. Olakoa ezin, ba, egon imillaunpean eta laster egin zan txitozko ta nabarmen bere antze ta arterako gaitasun trebez, gizarterako biotz-ikutu atseginez. Eta epe laburrean gain-gaiñeko antzezleri biurtu zan.

Artistak be, antzerki-emakumak, jakiña, il egiten; eta Simone Signoret igaz, 1985'ko iraillaren 30'an il zan. Millaka jentek agur egin eutsoen illetetan baita Frantzia'ko lendakari Francois Mit-

terrand'ek be. Omen au, egia esateko, ondo irabazia eban andera guren onek 64 urteko il zanean; aren iduria etzan, gerora be, errez illunduko jentearen gomutameñan: onek au izango gogotan, ak bestea, berak adierazo zitun filmetatik; era askotariko iduri ta argazkiak nunbait sentikortasunez eta egi-eraz ain ederto opilduak. Aregan, ba, oro zan egiztia, oro minbera ta sentikor, zozoaren kanta bai litzan. Bizitz azkene-rantz bitartean be ba'ekarren olako zerbaiten zantzua.

Aren abotsa

Aitatu dogunez, 1946'koa da "Macadam", Simone'k jokaturiko leen-filma. Arrezkero guztian egazka ibillia dogu igazko uztaillerarte, Marzel Bluwal'ekin "FR3" antzeztu eban arte. Gero ta gorago igonez joan jakun beti aundi ta

1951'an Casque d'Or paperean

eder; etzan alan be, egundo, izar-
-lillura lainotan ito. Ekintzari
emona nainoiz geunkan Simone
gerty ta prest arriskuan jarteko,
bere utsegite ta makurrak ezagu-
tzeko, bere etsimendu ta galpenai
egokien balioa ezarteko. Zentzun
eta kemen garrantzizkoz jantzia
zan.

Etzan euli, ez koldar. Abotsa
jaso bear zanean ba-ekian jasoten.
Berrogei urtez ez eban idun-azu-
rrean elbitzik ezagutu gizonen eta
emakumeen askatasunaren eta es-
kubidean alde deadar egiteko,
iñortxok be ixillazo barik. Ezta-
baida erasoetan sartua, 1941'an
Flore-kafetxean asita, orduko ez-
kertar jakitunakaz baitik bat; ko-
munist alderdikoa zanarren, ez

eban begi onez ikusi 1956'an so-
bietarrak Budapest'en egindak
zapalketa; 1961'an berak be izen
petu eban 121 manifestapena A
geria'ko gudaren aurka; 1974'an
Pierre Goldman babespean artzen
dau, botikario bi il ebazala-ta sa-
latua. 1982'an, Polonia'ra doa ta
Solidari-taldekoai bere laguntza
eskintzen; eta Lech Walesa'k ge-
ro, poloniar sindikalistak
Paris'era egiñiko ikustaldian, ixe-
ra beroz agurtu eban Signoret.
Egia esan onen egintza fin-arri-
garrriak aragituko eben belaunal-
di oso baten barne-giroa.

Simone'ren abotsa etzan audi
izan zineman eta kalean bakarrik,
baita liburuetan be; etzan antzez-
lari ta alderdiko soilki, baita, gero
esango dogunez, bere zine garai-
penai literaturazko lanak be izan-
go eben arrakasta. Iru liburu itxi
euskuzan, eta azkenengoak bere
askatasunaren aldezko eritxiak ar-
gi erakusten, samur eta biotz-bera
jarten dausku begien aurrean
Errusi'ko ta Polonia'ko judegu
erri txikiaren erbesteratzea.

Goresgarri dira, beraz, emaku-
me adoretzu onen lana ta fedea.
Jausitako askok izan eban aren
biotz-arnasa gozo zabala. Urteen
buruz aulduaz joakon ikusmena,
baiña ez eban nai bere zoriaz iñor
errukitzerik; besteenetaz, osterat,
beti eban erakusten bere kezka ta
ardura maitekorra. Gaixoak naitz
zapalduak babesgai zituan.

Antzeri zituan zine-mintz batzuk
 dendarik il zati Signoret, gaurko
 zine-mintz diru asko 64 urte. Lanari
 bizirik izan beti ta ez euskun
 burutu. Jean Luchaire'ne
 1941'etik. Jean
 Signoret, antzerki, zine-adierazle
 da 1941'tik. Jean
 Signoret'en "Prince charmant" peli-
 kularen salatzan da lehenengoz, ge-
 neralizazio Marcel Carné-ren "Vie
 du soldat" deritzonari, oinadi-
 zaren ibok ezagutzen ez etala-
 ri. Jacques Prébert'en "Adieu
 Lambert" jokatu eban zero, "En-
 face du Paradis"-en egille biak
 antzerki aurkitu arte.
 Ondoren izandaka lan dagi Yves
 Allégret, Blisène, Jean Sacha,
 Opale, Henri Calef, eta abarre-
 ta, geratu barik.

1952'an, bera da
 Jacques Becker'en "Casque d'or"
 antzerki antzerki edo
 pertsonaje nagusia; Signoret'ek
 antzerki zine paperetatik edo
 antzerki auzo dozu, idatzi da-
 ra. Oinez bultz-eragin eutsen
 antzerki barruan erbe-sakaka
 antzerki berezira. Jarrailan da-
 ra Carné-ren "Thérèse Raquin";
 Clouzot'en "Les Diaboliques";
 Duluc'en "Mort en ce jardin";
 Bouleau'ren "Les Sorcières des
 Saules"; René Clément'en "Paris
 brûle-t-il?"

Andra eldu bezela jokatu eban
 Signoret'ek gaztetatik;
 "Nouveaux Cœurs"-en alarzun bi-

kain dozu Pierre Chanler-Jefe-
 re'ren filmari; ber-betaren
 "Chat" pelikulan berrin, Signo-
 ret'en munduan margitzen ja-
 zu. Beste onetik be, "Casque
 d'or"-ren antzerki berrizurik,
 ezin auziak dozu, antzerki
 Rosa'ren papera, adibidez, Mira-
 hi'ren "Vie devant soi" pelikulan.
 Orrez gain berak egin zituan Jac-
 ques Becker'en "Paris, azpi-ba-
 rrenak" (1952), Jack Clayton'en
 "Room at the Top" (1959), Oscar
 saria eskuratu eutsen; Stanley
 Kramer'en "Zorrotz ontzia"; Max
 Ophüls'en "La Ronde", "Désolé
 d'Ambers" (1947), Yves Allégre-
 tén filma, ta "Manège" (1949).

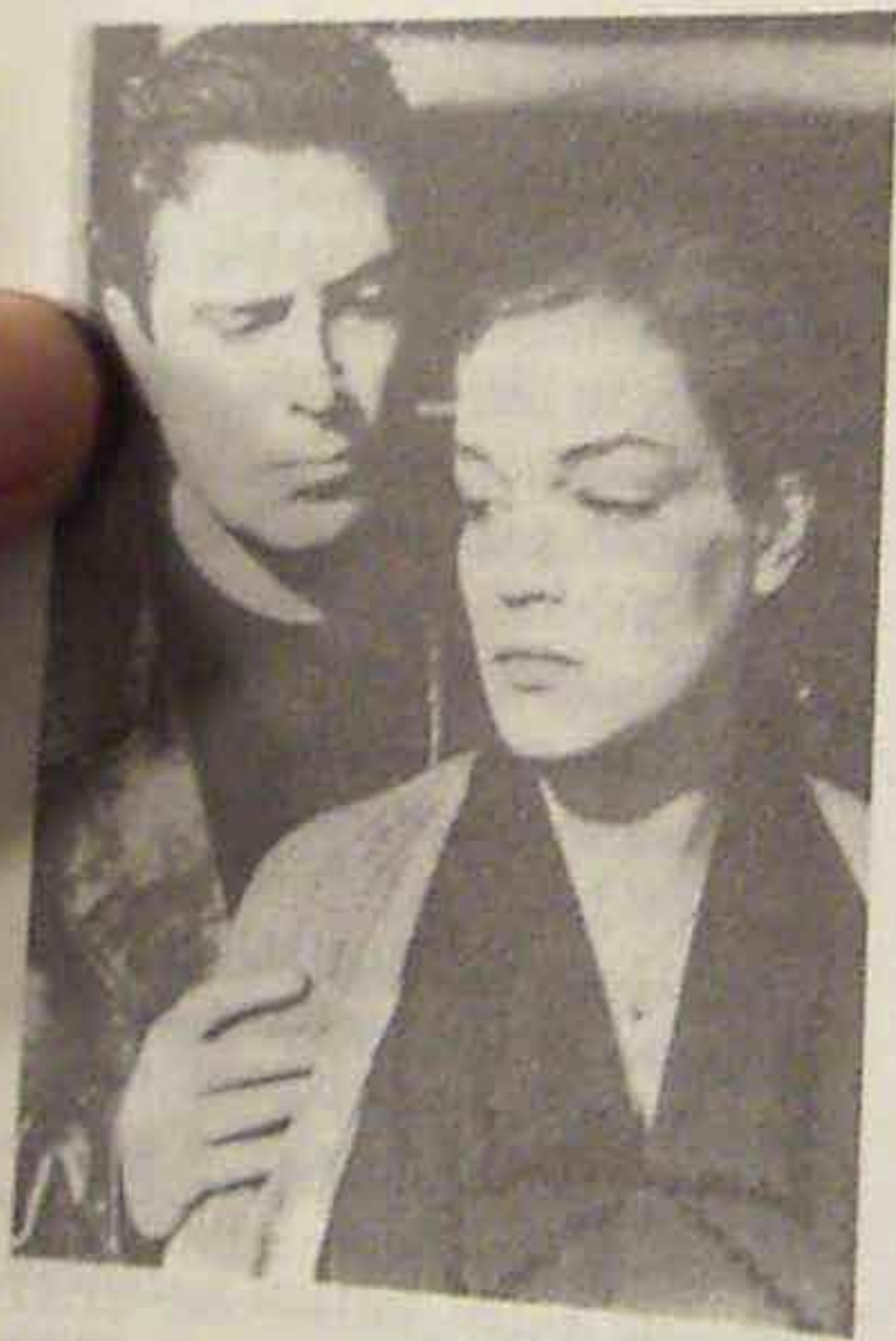
Lanaren oinarria

Ondo egiteak beti dauko atze bi-
 kaina. Signoret artista bere egite-
 koak egoki burutzen salatu zati
 nusi-tai ta beti. Ta salatzan orren
 ditzia nainora zabalitzen. Lanaz ta
 gar aundiz egin eban guztia, ma-
 tatu, aldeztu, jokatu, idatzi...
 Urez doan ontziaren pareko, urte-
 ugara itxi euskun bizitza zear, ari
 ta antzerki; bizitza oso baten eredu
 dudarik bage.

Zintzotasunaren eragilez mugit-
 tu zati, leial eta errime noztai,
 zartu barik oinadi. Antzerki'e-
 ko bere egitea laga eban antzerki.
 Berak idazten dau: "Gaur be, an-
 tzerki baten sartzen nazatenan,
 antzerki bezelako etxe izuga-

rrian nagoala iruditzen jat, eta txunditua beti". Auxegaitik edo, ikusle ta entzuleak gero ta maiteago eben, beti agertzen bait zan, antzoki oial artean eta porlixoan, maitagarri ta zorakorrago.

Gazte lau, tolesbako ta olakoe-tan daukaguz askotan, arretaz ja-gon ezker, talentu ta ertilaririk trebeenak. Neska lirain au aukera-tu eban Jean Boyer-ek, 1942'an, bere filma "Prince charmant"-en papera adierazteko; olantxe ja-rraitu eban geroago be "Paradisuko umeak" antzezten, eta azkenez bere senarra izango zan Yves Allé-gret'en pelikuletan lan egitea ja-detsi eban. Ekiñak garaitza ekar-ten.

1953'an Raf Valone'rekin

Leenengo, aurtxoaren antzera oinkada pitiñak eta gero indar-tsuagoak. Signoret'ek parte artu eban leenengo paper aparteko ta garrantzitsua aitatu dogun Jacques Becker'en "Casquet d'or" (urrezko kasketa) izan da, disti-rant agertu bait ziran paper one-tan bere edertasuna ta adimen ar-gia. Kritikuak iñoan: "Ogei urte bearko dira filma au leen-eredu bikain dala konturatu orduko". Antzezleriak omenduak izan zi-ran, Serge Regiani ta, batez be, Si-mone Signoret. "Nik biotz-jario eztia dautsot —idazten dau Signo-ret'ek— aspaldiko mintz ari. Auxe izan zalako baitik bat neure leenengo lana, egi-egiazkoa; baita gero, aaztua neukalako garai are-tan ain ederra nintzana".

Ateak gero ta edegiago egin oi dira. Ospeak zelako irra-otsa ate-raten dauan gizartean edo-ta artis-ta zine-zaleen artean. Marcel Carné-ren "Thérèse Raquin" Zo-la'ren eleberri ziñeratua antzeztu egian dei dagitse ta paper onegaz antzezlari gaztea goitasunaren ospe-laiñotan zorabiotu bage, zeatz eta punttalakor urian nabari jaku. Terese'ren iduria alik eta be-teen a izan zedin, baita jazkeran be, dendetan oial-metro ta metro ikusi ta erosi bear izan ebazan. "Dédée d'Anvers" antzeztu eba-lakoagaitik idazten dau: "Nik ez neban zalantzarik eskintzen jatan papera, oi ez lakua zanik. Luzide,

berak gaiteratu: "Ospea dakar-
tzen da, "ema-galdu" izena neu-
rean atzea arriskatzen dot, geroz-
tik, bat, bi, iru, lau urtetan olan
bango naiake... Jenteak Dédée
maite izan ba'leu, gaixo ta zori-
txarrekoa zalako eitekean ori, ain
tan eder, maitekor eta esku-zabal;
akken batean, gizartearen petxero
ta opari bat. Ni neu oar izan
ba'ntz, gerora antzezki, per-
sonaje begikoak bakarrik bikoiz-
tu nebazan".

Lanerako billatua zan Signoret,
man-naitik oles egiña. Clouzot'ek
bere "Txerrenkiak" egiteko: titu-
la egin-egiñekoa noski, emen Si-
mone'k emakume likits iltzaille
baten papera jolastu dagi-ta. Pa-
per zailla, ederto gainditua ta txa-
lo beroak irabazia. Ordutik
antzoki-lan guztiak ez eta bai euki
oi zituan. Simone'k jokatu eban
Luis Buñuel'ekin "La mort en ce
jardin"; Raymond Rouleau'rekin
"Les sorcières de Salem".
1959'an, Jack Clayton ingeles
adierazleak sar-erazo eban "Les
chemins de la Haute-Ville" fil-
mean; eta 1959'an, ain zuzen,
onek balio izan eutson Cannes'en
emakumezkoen artean Adieraz-
pen-Saria eta 1960'an Oskar bat
Ipar-Amerikan.

Ezkonduta gero...

Gaitera eldu danak atsedena
nair. Signoret be ats-artu nairik
aurkitzen. Paperik gaitz, mutur-

-zuriak artu oi ebazan 1960'tik,
baita bere alderdi politikuari eu-
tson begirunea ausi be. Ives Mon-
tand aurkitu eban 1949'an biok al-
karregaz askotan jokaturik eta az-
kenez beronegaz ezkondu zan
1951'ko abenduaren 21'an, arrez-
kero sekulako bikotea osotuz zine
munduan. Banandu eziñak, alkar-
-osotuz eta bata bestearentzat
bear-bearrezko izanik. Arek ez
egian ezer onek jakin barik.

Bakotxak bere barru-deiari ja-
rraituz, ez eben origaitik saiets iz-
ten inguruko mundua. Sarri gogo-
ratzen zan Simone bere umetako
ta gaztetako egunakaz, gerra al-
dian batez be: Alemania'ra eroana
izan zan bere familia. Ives'i be ez
jakon oraindik joan erbestealdia-
ren garratza, Italia'n arrotz eta
Marsella'ko portuan langille. Biak
aul eta beartzen alde jokatzen
eben, egunean-eguneango ogiagai-
tik kezkarazten diranen alde. Be-
giko jaken komunisten jarduna.
Moskun izan ziran, ango aginta-
riakaz mintzaturik. Signoret'ek,
alan be, autortu oi eban: "Guk ez
dogu iñoiz egin sasi-politikari pa-
perik; bidez bide komunista alder-
diaren kide, baiña ez itsuturik. Ja-
rrera au genduan beti elburu".

Ortarako probarik? 1956'an,
errusuen burdiak Budapest'en sar-
tu ziranean, ungritarren matxina-
da zapaldu asmoz. Senar-emazte
entzezlariak askatasunaren kon-
trako biurrikeri orren aurka jagi

Urteetan aurrera joandakoan

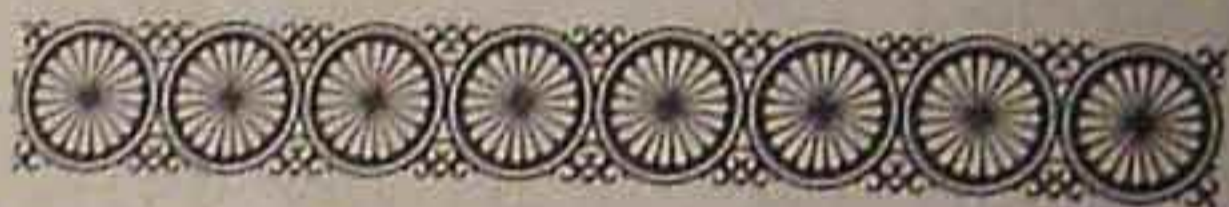
ñotsat nik "bai" eta or dozu bere arloan. Garau bat lez da, itxi egin bear erneten".

Siñistedun

Eder billa ibilli zan beti, gizarteari zentzun obe bat ezarri nairik. Goi-koaren aztarrena garbi ekusan inguruan, ur ta lur, mendi ta egazti, gizon eta emakume... dana Jainkoaren sorkari; eder-jario guztia, lilluratzeraño. Eta eder-zale de-

nari biotzak gora sakatzen. "Ni gaindikoa da guzti au" —diño Signoret'ek. Eta itaunka "Noraiño ez naz ni siñistedun Nik neure burua be ez dot ezagutzen. Nire lan ederrak euki leikel Jainkoa billatu nai pizkat? Ez na orrekin arduratzen baiña neure tzat oberena gura izatean, bestee-na be billatu dagidala".

"Urte askotan gaixorik, esan eroian: "Bada munduan jenterik ni baiño txertoago dagoanik!"

—Holandako zerbeza ekarri dautazu, alemana galdatu nuelarik...

—Zertako duzu zerbeza? Edateko ala harekin mintzatze-ko?

Esaera zaarra

Bat eman ta bi artu? Gure etxean ez berriz sartu.